

"Ehad ile ehadiyet, Vahid ile vahidiyet, tevhid ile vahdet" arasındaki farkı izah eder misiniz?

Tevhid: Birleme. Bir Allah'tan başka İlâh olmadığına inanma. "**Lâ ilahe illallah**" sözünü tekrarlama. Her yerde ve her şeyde Allah'tan başkasının tesir ve hâkimiyeti olmadığını anlamak, bilmek ve bilerek yaşamak demektir.

Vahdaniyet: Birlik, infirad. Benzeri olmamak. Artmaktan, ayrılmaktan, eksilmekten beri ve münezzehe olmak gibi mânalara ifade eden, Allah'ın bir sıfatıdır. Bu sıfatla muttasıf olana **Vâhid** denir ki; benzeri olmayan; tecezziden, tekessürden beri ve pak olan Zât demektir.

Allah'ın isim ve sıfatlarının iki tecelli mahalli ve mazharı vardır:

Birisi, kainatın umumu üzerinde büyük ve azametli tecelliyatıdır. **Diğeri ise** kainatın bir cüzünde ve cüzisindeki küçük tecelliyatıdır. Kainatın umumunda tecelli eden o isim ve sıfatlar çok azametli ve kibriyalı olmasından okunması ve ihata edilmesi herkese müesser olmuyor. Onun için Allah o kainatın umumundaki azametli ve kibriyalı olan tecelliyatını, herkesin rahat ve kolay okuyabileceği boyutlara indiriyor.

İşte kainatın umumunda azamet ve kibriya ile tecelli eden isim ve sıfatlarına **vahidiyet** denir; onun küçük bir modeli hükmünde olan cüzünde olan tecelliyatına da **ehadiyet** denir. Vahidiyet külli tecelliyattır, ehadiyet ise cüzi tecelliyattır. Buna şöyle bir temsil ile bakabiliriz:

Mesela, büyük bir denizin üstüne, denizi ihata edecek kadar büyük harflerle kelime-i tevhit yazılsa, bu yazıyı okuyabilmek için denizi kuşbakışı ihata edecek bir mevkie çıkmak lazımdır. Ama buna herkes tam güç yetiremeyeceği için o yazıyı yazan zat, aynı manayı ve şekli ifade eden o yazıyı denizin damlalarına da yazıyor. Böylece her nazar sahibi o denizin umumu üstündeki yazıyı damlalar vasıtasıyla okuyor, sonra o denizin üstündeki haşmetli yazıya intikal ediyor. Yoksa damla olmasa, o yazıyı okumak mümkün olmayacaktır.

İşte deniz kainattır. O yazı ise Allah'ın isim ve sıfatlarının tecellisidir. Damla ve üstündeki aynı yazı ise kainatın umumundaki o tecellilerin cüzündeki tecellisidir. Deniz vahidiyeti, damla ise ehadiyeti temsil ediyor.

Bütün nebatat veya umum çiçekler vahidiyeti gösterir, küçük ve tek bir çiçek ise ehadiyeti gösterir. Vahidiyet azamet ve kibriyayı temsil eder, ehadiyet ise cemal ve şefkati temsil eder.

Vahdet: Kelime olarak birlik, yalnızlık ve teklik anlamlarına geliyor; kesret ve çokluğun zıddıdır. Beş parmak kesreti (çokluğu) ifade eder; bunların bir araya gelmesi ve vahdete ermeleriyle bir el ortaya çıkar; elde vahdet vardır. “Yüz trilyon hücre” kesreti ifade eder. Bunlar bir insan bedeninde birlikte görev yaptıklarında kesretten vahdete varılır.

Ehad ile ehadiyet, vahid ile vahideyet müteradif yani eş anlamlı kelimelerdir.